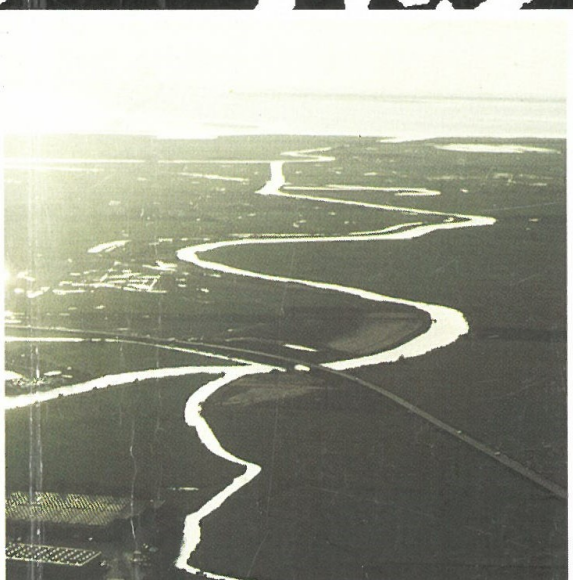

By, marsk og geest

By, marsk og geest 13

Kulturhistorisk årbog for Ribe-egnen

Udgivet af Ribe Byhistoriske Arkiv & Den antikvariske Samling i Ribe

Forlaget Liljebjerget

2001

Redaktion: Jakob Kieffer-Olsen (ansv.),
Susanne Benthien, Claus Feveile,
Lars Hammer, Søren Mulvad og
Lilian Skønager

Lay-out: Lars Hammer

Tryk: Winds Bogtrykkeri A/S, Haderslev

© : 2001 Forlaget Liljebjerget

Liljebjerget er navnet på Den anti-
kvariske Samling i Ribe's forlag.
Det blev oprettet i 1997 til minde
om og med testamentariske midler
fra Ellen og Christian Almhede.

Forlagets navn rækker tilbage til
Anders Sørensen Vedel. Han udgav
i årene 1591-92 otte bøger, der var
"Prentet paa Liliebierget udi Ribe".
Om disse bogudgivelser og trykke-
riet se "By, marsk og geest 10" 1998.

ISBN 87-89827-32-5

ISSN 0905-5649

Bindets baggrundsillustration: Videnskabernes Selskabs Kort, 1804. Se artiklen s. 37

Illustrationer på forsiden, se s. 92

Illustrationer på bagsiden, se s. 23, 35, 39 og 57

Indhold

Claus Feveile	
Okholm	
– en plads med håndværksspor og grubehuse fra 8.-9. århundrede	5
<i>Okholm</i>	
– <i>ein Platz mit Spuren von Handwerk und Grubenhäusern aus dem 8. und</i>	
<i>9. Jahrhundert</i>	31
Torben Melander	
Flere ”gemmer” fra markedspladsen	33
<i>More gemstones from the marketplace</i>	36
Bjørn Westerbeek Dahl	
”Det smukkeste af alle geographiske Carter”	
– Videnskabernes Selskabs kortlægninger i Ribe og omegn	37
” <i>Die schönste von allen geografischen Karten</i> ”	
– <i>das Kartographieren der Wissenschaftlichen Gesellschaft von Ribe und Umgebung</i>	50
Erik Bjerre Fisker	
Hans Henrik Engqvists Ribearchiv	51
<i>Hans Henrik Engquists Ribearchiv</i>	61
Ove Kann	
Ribe Å	
– dens historie og betydning for Ribe by og omegn	62
<i>Ribe River</i>	
– <i>its history and influence on Ribe and surrounding</i>	94
Ribe Museumslaug	95

Hans Henrik Engqvists Ribearchiv

Af Erik Bjerre Fisker

I 1999 modtog Den antikvariske Samling arkitekt Hans Henrik Engqvists arkivmateriale for Ribe by. Materialet stammer fra Engqvists store arbejde med restaureringer og undersøgelser af gamle bygninger i Ribe. En registrering af arkivmaterialet er foregået i første halvår af 2001. Arkivet omfatter især materiale om enkelte bygninger, hvilket er fordelt på 56 sager. Derudover er der materiale om enkelte gader, som er fordelt på 24 sager, én for hver gade, samt andre mere overordnede emner fordelt på 16 sager.

Arkitekt Hans Henrik Engqvist er kendt for sin store indsats i forbindelse med restaureringer og undersøgelser af et utal af gamle bygninger i Danmark. Han blev uddannet på Kunstakademiets Arkitektskole i København i 1938¹, og i studietiden var han samtidig ansat hos arkitekt Mogens Clemmensen, der er kendt som en af datidens dygtigste restaureringsarkitekter. Engqvists fremtidige arbejde blev præget af hans store interesse for historiske bygninger, og i 1941 oprettede han sin egen tegnestue med speciale i bygningsundersøgelser og restaurering, en tegnestue han fra 1960 havde i samarbejde med arkitekt Karsten Røn-

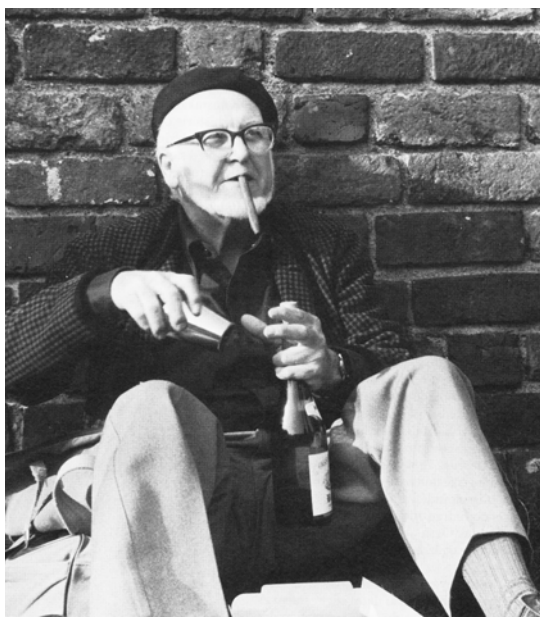

Fig.1. Hans Henrik Engqvist på Hammershus, oktober 1978. Foto: Marianne Schou.

Hans Henrik Engqvist auf Hammershus im Oktober 1978.

now². I tidens løb fik Engqvist publiceret resultaterne af en del af hans undersøgelser, og han har været aktiv ved pennen indtil for ganske kort tid siden. Nu har hans høje alder lagt en dæmper på gøremålene.

Arkivmaterialet fra Ribe

I efteråret 1999 oplevede Den antikvariske Samling den store glæde at modtage alt det materiale, som Engqvist i sin lange karriere har produceret i forbindelse med sine undersøgelser og restaureringer af gamle huse i Ribe. Ud fra arkivmaterialet kan man danne sig et indtryk af, hvor meget og hvordan Engqvist har arbejdet med de forskellige bygninger, samt i hvilken forbindelse han har været involveret i sagerne. Ribe med alle dens historiske bygninger har været en guldgrube for Engqvist, og der er næsten ikke det hus i byen, han ikke på en eller anden måde har haft berøring med. Arbejdet afspejler sig i tegninger, skitser, notater, fotografier, korrespondancer m.v.

Engqvist var tilknyttet Kunstakademiets Arkitektskole i København med restaurering som sit fagområde. I maj 1958 havde han et hold arkitektstuderende med til Ribe, hvor opgaven lød på opmåling af flere gamle bygninger og gadepartier. Tegningerne ligger som kopier i arkivmaterialet fordelt efter de enkelte matrikelnumre.

Siden den tid var Engqvist jævnligt i Ribe for at lave undersøgelser af gamle bygninger. Mange af undersøgelserne fandt sted i forbindelse med restaureringsprojekter, hvor arbejdet begyndte med at opmåle bygningen, som den så ud, da restaureringen skulle begynde. Både under opmålingen og under restaureringen blev der foretaget bygningsarkæologiske undersøgelser, som skulle af-

dække de historiske spor, bygningen gemte på. Sporene blev analyseret og dannede grundlag for en rekonstruktion af bygningens oprindelige udseende og nogle gange også for en forståelse af bygningens udvikling gennem tiden. Restaureringsprojektet blev lavet, så det så vidt muligt respekterede bygningens historie og samtidig opfyldte de ønsker, bygherren havde til bygningens fremtidige brug.

Engqvist var ikke alene om at være ny aktør i forhold til bygningsbevaringen i Ribe. På næsten samme tid kom eksempelvis Axel Elmoose til Ribe Kommune, og der blev tingslyst bevaringsdeklARATIONER på grundene i den gamle bydel. På Den antikvariske Samling blev Mogens Bencard ansat med en styrkelse af det museale bygningsarbejde til følge.

Et af de vigtige tiltag, Engqvist lavede for byen, var Ribe Bevaringsplan³, som blev til på foranledning af Det Særlige Bygningssyn, der sammen med Ribe Turistforening gav økonomisk støtte. Formålet var, at bevaringsplanen skulle være en hjælp både til byens borgere og til myndighederne ved at fremhæve værdifulde træk eller påpege uheldige tiltag på de forskellige bygninger. Arbejdet foregik i slutningen af 1960'erne og bogen blev trykt i 1969. En del af kortmaterialet og forarbejderne dertil ligger i arkivmaterialet.

I midten af 1970'erne blev der oprettet en fond, som Bikuben samt bl.a. Engqvist og Elmoose stod bag. Initiativet var affødt af restaureringen af den bygning i Nederdammen, hvor Bikuben tidligere havde sæde, og formålet med fonden skulle være at præmiere ribeborgere, som har gjort en bemærkelsesværdig indsats, stor eller lille, for bevaring og restaurering af deres hus. Prisuddelingerne skulle også virke som et pædagogisk værktøj for at få flere borgere til at gøre en indsats for bevaringen og forskønnelsen af byens huse. Ca. hvert andet år blev omkring 10 huse udvalgt blandt de nominerede, og præmieret med en mindre gave samt et diplom. I arkivmaterialet ligger der sager fra otte af prisuddelingerne.

Det største projekt var restaureringen af Quedens Gaard, der nu er en del af Den antikvariske Samling. Sagen omfatter 199 tegninger, skitser og lignende samt 193 fotografier, og desuden er der forskelligt andet materiale. I tegningsmaterialet er

der opmålingstegninger af bygningerne fra før restaureringen gik i gang; tegninger der viser rekonstruktioner af Quedens Gaard fra forskellige tider; tegninger med forslag til restaureringen (både bygninger og fast inventar); forskellige måleblade og skitser i forbindelse med opmålingen og restaureringen samt diverse rentegninger til brug for publikationer. Fotografierne følger hele processen fra før restaureringen blev påbegyndt til det færdige resultat. Her ses det, at bygningens fremtoning udadtil må have været af stor betydning for Engqvist, idet størstedelen af fotografierne viser facaderne. Der er både motiver med hele facader og motiver med større eller mindre udsnit til fremhævelse af detaljer.

Princippet er det samme for de øvrige restaureringsprojekter i materialet, blot er der forskel på materialets omfang, hvilket f.eks. kan skyldes, at restaureringen var begrænset til en mindre del af bygningen. Sandsynligvis har økonomien også spillet en rolle. I de fleste projekter understreges det ud fra fotografierne på samme måde som ved Quedens Gaard, at bygningernes betydning for omgivelserne har haft Engqvists store interesse. Gennemgående viser langt de fleste fotografier motiver af bygningernes facader både alene, men også i sammenhæng med omgivelserne.

Ved nogle af sagerne har Engqvist ikke selv haft ansvaret for restaureringen, men har på forskellig måde og i forskelligt omfang fungeret som rådgiver for den ansvarshavende arkitekt. Her kan bl.a. nævnes Erik Einar Holm, der har stået for flere restaureringer i Ribe, som f.eks. Det gamle Apotek, Overdammen 5. Materialet fra disse sager består i høj grad af kopier af den ansvarshavende arkitekts tegninger eventuelt suppleret med skitser fra Engqvists hånd. Ved andre sager kan det ikke aflæses, om der har fundet en restaurering sted, og sagen har da muligvis også udelukkende haft undersøgelserne som formål.

Engqvists store passion for bybilledet afspejler sig i sager, der udelukkende har skullet registrere de enkelte gader på forskellig vis. Sagerne omfatter fotografier af facaderækker og enkelte facader, og en del af sagerne indeholder desuden opmålingstegninger af facaderækker.

Udover undersøgelserne, registreringerne og restaureringerne ligger der i arkivet materiale, som

overordnet behandler undersøgelserne. Her kan nævnes sager om bindingsværk i Ribe, byplaner, Ribe Bevaringsplan, fredninger i Ribe m.v.

Registranten

Efter Samlingen havde overtaget arkivet, blev der søgt fondsmidler til at få det registreret. Margot og Thorvald Dreyers Fond gav midlerne, og registreringen blev foretaget i første halvår af 2001. Ved overdragelsen var arkivet overordnet opdelt således, at hver sag angående restaureringer, undersøgelser eller andre sager lå samlet i mapper eller læg. Opdelingen af materialet var dog ikke konsekvent og enkelte sager var flere gange fordelt i forskellige mapper. Ved registreringen blev arkivets overordnede opdeling så vidt muligt bibeholdt, men således at materialet blev sorteret gennemgribende. På denne måde blev arkivmaterialet delt op i 96 sager og registreret i museets elektroniske arkiv, hvor hver sag har fået et nummer. Materialet er sorteret således, at alt hvad der kan lægges ind under de enkelte matrikelnumre er fordelt her, og hvert matrikelnummer har fået et selvstændigt arkivnummer. Det materiale, der kan henføres til de enkelte gader, og som ikke kan registreres under de enkelte matrikelnumre, blev fordelt gadevis. Hver gade har fået et selvstændigt arkivnummer. Alt det øvrige materiale er sorteret efter emne, og hvert emne har fået et arkivnummer.

De følgende sager indeholder det materiale, der kunne samles under et specifikt matrikelnummer. Tre sager indeholder dog flere matrikelnumre, idet materialet ikke kan skilles ad i de enkelte matrikelnumre. 24 af sagerne er opstået som restaureringsprojekter, og de øvrige i hovedsagen som undersøgelser eller indsamling af eksisterende materiale. Sagerne er sorteret efter adressen i alfabetisk orden.

- 1: Domkirken, matr. nr. 327, ASR 1622. Indeholder 11 forskellige fotografier samt kopier af ældre stregtegninger.
- 2: Fiskergade 3, matr. nr. 435, ASR 1427. Restaureringsprojekt, indeholder 48 tegninger, fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, restaureringsprojekt og måleblade, desuden 70 fotografier hovedsagelig af facaderne.

- 3: Fiskergade 8a, tidligere baghus til Skibbroen 13, matr. nr. 457a, ASR 1506. Ombygnings-/nybygningsprojekt, indeholder 7 tegninger fordelt som opmålings- og projekttegninger, desuden 9 fotografier af facaden mod gaden før og efter ombygningen.
- 4: Grønnegade 12, matr. nr. 442, ASR 1498. Restaureringsprojekt, indeholder 68 tegninger, fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, restaureringsprojekt, måleblade og skitser, desuden 16 fotografier.
- 5: Grønnegade 21, matr. nr. 400, ASR 1491. Restaureringsprojekt, indeholder 26 tegninger fordelt som opmålingstegninger, restaureringsprojekt, måleblade og skitser, desuden 39 fotografier og kontaktkopier hovedsagelig af facaden mod gaden.
- 6: Grønnegade 24, matr. nr. 428a, ASR 1527. Indeholder en skitse af en plan samt et fotografi af facaden mod gaden.
- 7: Grønnegade 30, matr. nr. 420, ASR 1526. Indeholder to tegninger samt to fotografier af facaden mod gaden.
- 8: Grønnegade 34 – 38, matr. nr. 365c & f, ASR 1628. Nyopførelse på grund; indeholder 4 projekttegninger og enkelte breve.
- 9: Gråbrødregade 1, matr. nr. 335, ASR 1511. Opmåling af genanvendt middelaldergavl samt rekonstruktionsforsøg, i alt 6 tegninger.
- 10: Gråbrødregade 4, matr. nr. 272, ASR 1525. Restaureringsprojekt, indeholder 14 tegninger fordelt som skitser, måleblade/opmålinger og restaureringsforslag, desuden 5 fotografier af facader samt 2 breve.
- 11: Klostergade 12, matr. nr. 79, ASR 1519. Indeholder en opmålingstegning samt en rapport vedrørende bygningen.
- 12: Klostergade 26, matr. nr. 72, ASR 1522. Indeholder to tegninger med ændringsforslag til alkove, et fotografi samt et brev.
- 13: Korsbrødregade 7, Korsbrødregård, matr. nr. 281a, ASR 1531. Indeholder en ældre opmålingstegning, et rekonstruktionsforsøg, to fotografier af facaden mod gaden samt et brev.
- 14: Mellemdammen 16, matr. nr. 12, ASR 1474. Restaureringsprojekt, indeholder 47 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruk-

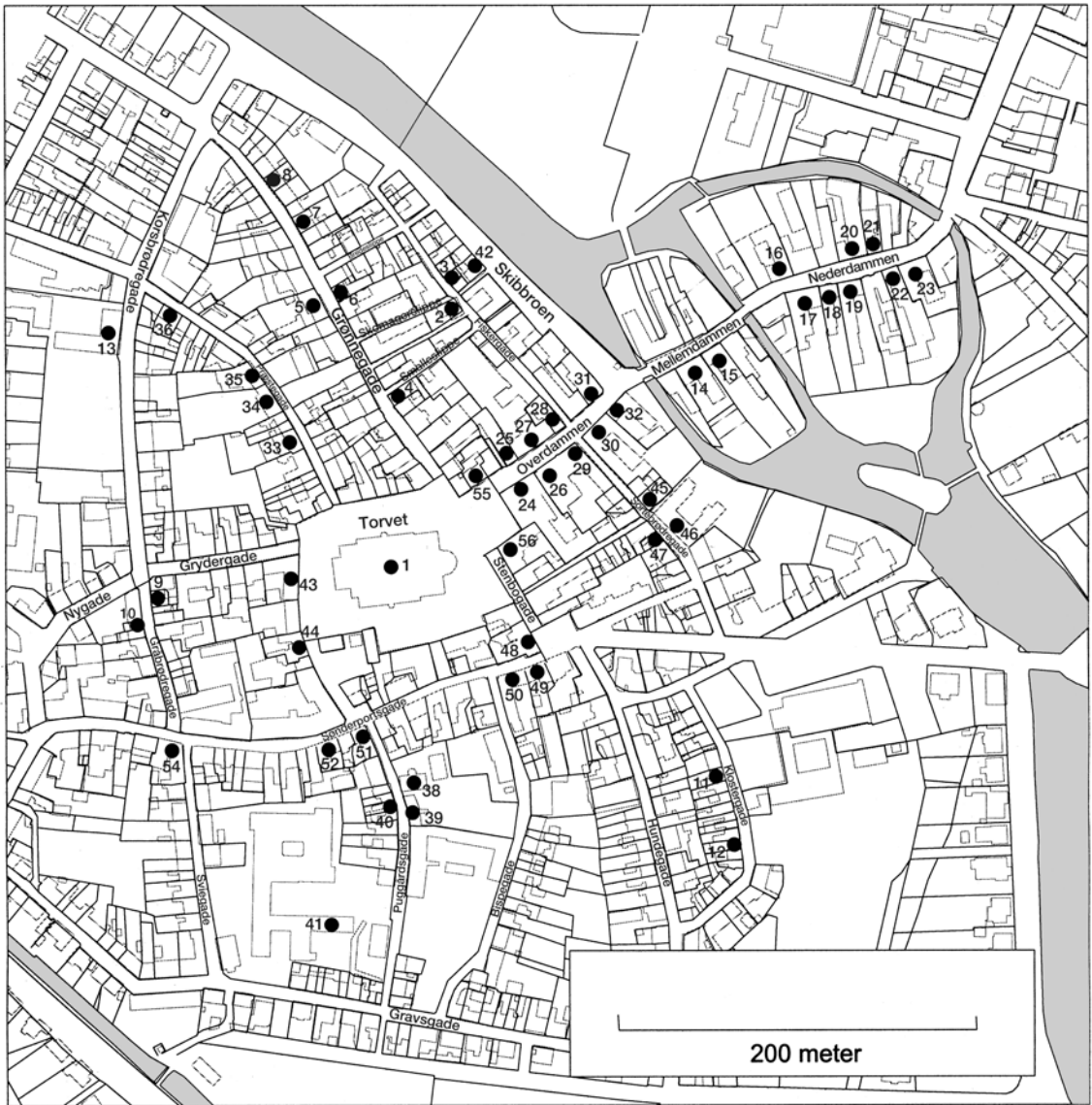

Fig. 2. Kort over Ribe med nummermarkering af de bygninger samt navn på de gader, som er omtalt i registranten.

Eine Karte über Ribe mit Angabe von Nummern der Gebäude und Strassen, die im Verzeichnis erwähnt sind.

tionsforsøg, restaureringsforslag, måleblade og skitser, desuden 6 fotografier.
 15: Mellemdammen 18, matr. nr. 11, ASR 1467. Indeholder 94 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, måleblade og skitser, detaljetegninger, undersøgelser af genanvendte bjælker i kælderen samt af tagværket, desuden notater samt 11 fotografier af facader og knægte.

16: Nederdammen 25, matr. nr. 473, ASR 1542. Indeholder 7 tegninger fordelt som opmåling af kælderen samt opmåling af tømmer genanvendt som bjælker i kælderen.
 17: Nederdammen 26, matr. nr. 7, ASR 1509. Restaureringsprojekt, indeholder 1 opmålingstegning og 4 restaureringsforslag samt et fotografi af et bjælkehoved.
 18: Nederdammen 28, matr. nr. 6, ASR 1543.

- Restaureringsprojekt, indeholder 24 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, restaureringsforslag skitser og måleblade desuden et fotografi af tagværket.
- 19: Nederdammen 30, matr. nr. 5, ASR 1553. Indeholder 4 opmålingstegninger af facaderne til baghuset.
- 20: Nederdammen 31, matr. nr. 476, ASR 1547. Indeholder 12 tegninger fordelt som opmålings-/rekonstruktionstegninger og skitser, desuden resultater af farve- og dendrokronologiske undersøgelser, manuskript til publikation, breve m.v.
- 21: Nederdammen 33, matr. nr. 477, ASR 1544. Restaureringsprojekt, indeholder 7 tegninger fordelt som skitseforslag og restaureringsforslag, desuden uddrag af Ribe Skatteprotokoller samt 3 fotografier af facaderne.
- 22: Nederdammen 34, matr. nr. 3, ASR 1475. Indeholder 9 tegninger fordelt som opmålingstegninger, måleblade og skitser, desuden et fotografi af tagdrypsslippen mellem denne og naboejendommen.
- 23: Nederdammen 36, matr. nr. 2, ASR 1426. Restaureringsprojekt, indeholder 25 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, restaureringsforslag, skitser og måleblade, desuden 10 fotografier af facaderne.
- 24: Overdammen 2, Hotel Dagmar, matr. nr. 43, ASR 1428. Restaureringsprojekt, indeholder 14 tegninger fordelt som detaljeopmåling af facaden mod gaden, restaureringsforslag og tegninger vedrørende bygningens udvikling, desuden 25 fotografier af facaden mod gaden før og under restaureringen.
- 25: Overdammen 3, matr. nr. 448a, ASR 1545. Indeholder en plantegning efter en ældre opmåling.
- 26: Overdammen 4, matr. nr. 41a, ASR 1504. Restaureringsprojekt, indeholder 22 tegninger fordelt som opmålings-/rekonstruktionstegninger, projekttegninger, måleblade og skitser, desuden 2 fotografier af facaden mod gaden.
- 27: Overdammen 5, matr. nr. 449a, ASR 1481. Restaureringsprojekt, indeholder 104 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, restaureringsforslag, måleblade og skitser, desuden 10 fotografier af facader, diverse korrespondancer, mødereferater m.v.
- 28: Overdammen 7/Fiskergade 1, matr. nr. 450, ASR 1466. Indeholder 18 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg og måleblade, desuden 27 fotografier af facaden mod Fiskergade.
- 29: Overdammen 8, matr. nr. 41a, ASR 1430. Restaureringsprojekt, indeholder 27 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, projektforslag, måleblade og skitser, desuden 16 fotografier.
- 30: Overdammen 10, Quedens Gaard, matr. nr. 15, ASR 1450. Restaureringsprojekt, indeholder 199 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, restaureringsforslag, tegning af detaljer til restaureringen, måleblade og skitser, desuden 193 fotografier hovedsagelig af facaderne samt noter, lister over ejere og manuskripter.
- 31: Overdammen 11, matr. nr. 452b, ASR 1546. Indeholder 8 tegninger fordelt som skitser, måleblade, aftegning af bemaling på bjælker og en akvarel, desuden 5 fotografier: 1 af facade, 2 af bjælker og 2 af knægte.
- 32: Overdammen 12, matr. nr. 14, ASR 1552. Indeholder 2 opmålingstegninger af bageovn fundet under gulvet i bagbygningen, "Skolestuen", samt 5 fotografier af bageovnen og to dias af porten til gaden.
- 33: Præstegade 7 – 7a, matr. nr. 375, ASR 1537. Indeholder en tegning med bygningshistoriske iagttagelser og en rekonstruktionstegning samt et fotografi af facaden mod gaden.
- 34: Præstegade 13, matr. nr. 372, ASR 1528. Indeholder et måleblad til en tømmerkonstruktion samt 3 fotografier af facaden mod gaden.
- 35: Præstegade 15, matr. nr. 371, ASR 1424. Restaureringsprojekt, indeholder 37 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, restaureringsforslag, skitser og måleblade, desuden 11 fotografier.
- 36: Præstegade 27, matr. nr. 365, ASR 1508. Restaureringsprojekt, indeholder 8 tegninger fordelt som rekonstruktionsforsøg, restaureringsforslag, skitser og måleblade, desuden

13 fotografier.

- 37: Præstegade 19 – 29, ASR 1490. Indeholder 7 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg og et måleblad, desuden 2 fotografier af facaderækken.
- 38: Puggaardsgade 3, Tårnborg, matr. nr. 192a, ASR 1529. Indeholder 2 fotografier og nogle notater.
- 39: Puggaardsgade 5, matr. nr. 192a, ASR 1540. Indeholder 1 plantegning og 3 måleblade samt 23 fotografier af facader.
- 40: Puggaardsgade 10, matr. nr. 209, ASR 1524. Indeholder 6 skitser og måleblade samt et fotografi af facaden mod gaden.
- 41: Puggaardsgade 22, Katedralskolen, matr. nr. 203, ASR 1510. Indeholder et skitseforslag til dispositionsplan og en kopi af en tegning fra 1724 samt 6 fotografier af facaderne.
- 42: Skibbroen 13, matr. nr. 457a, ASR 1493. Restaureringsprojekt, indeholder 47 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, restaureringsforslag, måleblade og skitser, desuden 66 fotografier hovedsageligt af facader. (Fig. 3 – 6).

Fig. 3. Skibbroen 13, "Sælhunden". Opmålingstegning fra august 1966 af facaden mod Skibbroen før restaureringen. Opmålingen er foretaget af A. Bb. under Hans Henrik Engqvist og Karsten Rønnows tegnestue. Kilde: ASR 1493 T8A2.

Skibbroen 13, "Sælhunden". Aufmessungszeichnung aus August 1966 von der Fassade gegen Skibbroen vor der Restaurierung. Die Aufmessung ist von A. Bb. unter Aufsicht von Hans Henrik Engqvists und Karsten Rønnows Architektenbüro unternommen worden.

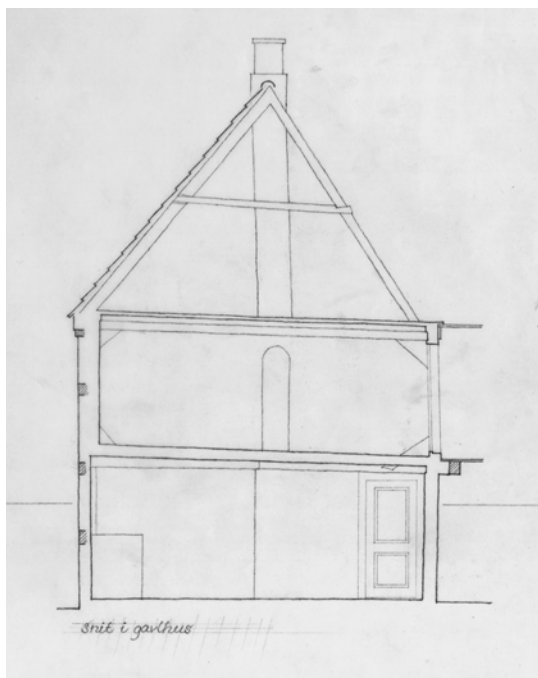

Fig. 4. Skibbroen 13, "Sælhunden". Opmålingstegning fra august 1966 af tværsnit gennem bygningsfløjen langs Skomagerslippe før restaureringen. Opmålingen er foretaget af A.Bb. under Hans Henrik Engqvist og Karsten Rønnows tegnestue. Kilde: ASR 1493 T13A2.

Skibbroen 13, "Sælhunden". Aufmessungszeichnung aus August 1966 von einem Querschnitt durch den Flügel an Skomagerslippe entlang vor der Restaurierung. Die Aufmessung ist von A. Bb. unter Aufsicht von Hans Henrik Engqvists und Karsten Rønnows Architektenbüro unternommen worden.

- 43: Skolegade 1a – 1b, Den gl. Latinskole, matr. nr. 309, ASR 1666. Indeholder 2 fotografier af facaden mod Torvet før og efter en ombygning samt to skrivelser til Det særlige Bygningssyn.
- 44: Skolegade 2, matr. nr. 307, ASR 1518. Indeholder 2 tegninger vedrørende undersøgelser og restaurering af nordgavlen.
- 45: Sortebrødregade 5, matr. nr. 17, ASR 1469. Indeholder 7 tegninger fordelt som opmålingstegninger, måleblade og skitser, desuden 2 fotografier af facader.
- 46: Sortebrødregade 7, matr. nr. 18, ASR 1492. Indeholder 7 opmålingstegninger.
- 47: Sortebrødregade 12, matr. nr. 30, ASR 1472. Indeholder 4 tegninger: 2 opmålingstegninger og 2 måleblade.
- 48: Støckens Plads 1, Det gamle Rådhus, matr. nr.

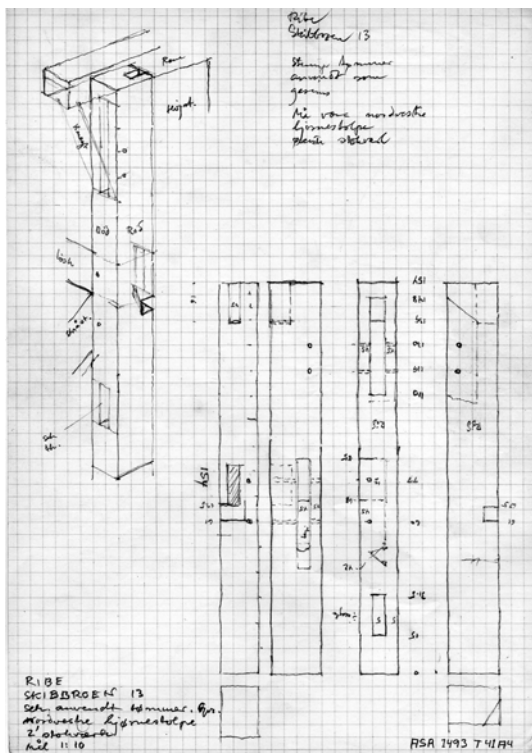

Fig. 5. Skibbroen 13, "Sælhunden". Opmåling af et tømmerstykke der er sekundært anvendt ved gesimsen. Undersøgelsen viser, at den oprindeligt må have udgjort den nordvestre hjørnestolpe i andet stokværk. Nederst ses opmåling af tømmerets fire sider, og øverst til venstre ses en rekonstruktion af stolpen i dens oprindelige sammenhæng med bindingsværket. Opmålingen og rekonstruktionen er foretaget af Hans Henrik Engqvist. Kilde: ASR 1493 T41A.

Skibbroen 13, "Sælhunden". Aufmessung von einem Holzstück, das sekundär am Gesims verwendet ist. Die Untersuchung zeigt, das es ursprünglich den nordwestlichen Eckenpfosten ausgemacht hat. Gans unten kann man die Aufmessung von den vier Seiten des Holzstückes sehen und oben nach links sieht man die Rekonstruktion des Pfostens im ursprünglichen Zusammenhang des Fachwerkes. Die Aufmessung und die Rekonstruktion ist von Hans Henrik Engqvist unternommen worden.

322, ASR 1532. Indeholder 1 opmålingstegning, 1 måleblad, 2 skitser muligvis i forbindelse med restaurering af et trappetårn, desuden 4 breve.

49: Sønderportsgade 1, matr. nr. 126a, ASR 1500. Restaureringsprojekt, indeholder 19 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, 1 restaureringstegning, måleblade og skitser, desuden 23 fotografier af facader og bindingsværksdetaljer.

Fig. 6. Skibbroen 13, "Sælhunden". Facaden mod Skomager-slippe, under restaureringen. Store dele af bindingsværket var ødelagt og blev rekonstrueret, som det havde set ud. Foto: Hans Henrik Engqvist. Kilde: ASR 1493 F16.

Skibbroen 13, "Sælhunden". Die Fassade gegen Skomager-slippe während der Restaurierung. Ein grosser Teil des Fachwerkes war zerstört und wurde so restauriert, wie es früher ausgesehen hatte.

50: Sønderportsgade 3, matr. nr. 127a, ASR 1507. Restaureringsprojekt, indeholder 4 restaureringstegninger samt 3 fotografier af facader.

51: Sønderportsgade 17, matr. nr. 212, ASR 1478. Restaureringsprojekt, indeholder 56 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, restaureringsforslag, måleblade, skitser og detaljetegninger, desuden 53 fotografier af facader og knægte.

52: Sønderportsgade 21 – 21a, matr. nr. 214, ASR 1479. Indeholder 14 tegninger fordelt som opmålingstegninger, skitser og måleblade, desuden 5 fotografier af facaden mod gaden og en beretning om undersøgelser af kælderen.

53: Sønderportsgade 17–21a, ASR 1480. Indeholder 10 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg, skitser og perspektiver, desuden 3 fotografier af facaderne mod gården.

54: Sønderportsgade 37, matr. nr. 233, ASR 1523. Indeholder 1 opmålingstegning af middelalderlig kældermur og 1 facadetegning samt 13 fotografier.

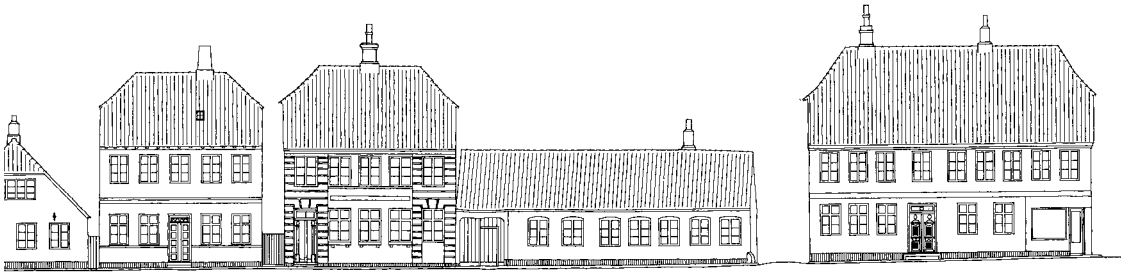

Fig. 7. Bredeslippe nr. 2 samt Grønnegade nr. 24–18. Rentegning af opmåling udført af studerende fra Kunstakademiets Arkitektskole 1948. Kilde: ASR 1597 T4A2.

Bredeslippe Nummer 2 samt Grønnegade Nummer 24–18. Reinzeichnung und Aufmessung ohne Personenangabe.

- 55: Torvet 2, Weis Stue, matr. nr. 446, ASR 1497. Restaureringsprojekt, indeholder 47 tegninger fordelt som opmålingstegninger, restaureringsforslag, måleblade og skitser, desuden 112 fotografier hovedsagelig af facaden mod gaden og enkelte af udgravede murpartier.
- 56: Torvet 3, Porsborg, matr. nr. 44a, ASR 1443. Restaureringsprojekt, indeholder 41 tegninger fordelt som opmålingstegninger, rekonstruktionsforsøg med beskrivelser af spor, restaureringsforslag, måleblade og skitser.

De følgende sager omhandler de enkelte gader og indeholder det materiale om bygninger, der enten var for beskedent eller ikke kunne lægges ind under en sag om et specifikt matr. nr. Sagerne er sorteret efter gaderne i alfabetisk orden.

- 57: Bispegade, ASR 1612. Indeholder to tegninger af facader med ulige numre: 13 – 29 samt 19 fotografier af facader med ulige numre: 1 – 5 og 13 – 29 samt lige numre: 2 – 6.
- 58: Bredeslippe, ASR 1578. Indeholder 5 tegninger af facader med ulige numre: 1 – 11 samt 14 fotografier af facader med ulige numre: 1 – 11 og lige numre: 4 – 6.
- 59: Fiskergade, ASR 1579. Indeholder 5 tegninger af facader med ulige numre: 1 – 11 samt 25 fotografier af facader med ulige numre: 1 – 9 og lige numre: 2 – 14.
- 60: Gravsgade, ASR 1620. Indeholder 1 tegning af facader med ulige numre: 33 – 43 samt 9 fotografier af facader med ulige numre: 1 – 21, 33 – 35, 39, 43 og 47 samt et motiv med nr. 47 – 19.

- 61: Grydergade, ASR 1601. Indeholder 5 fotografier af facader med lige numre: 4 og 14 – 16.
- 62: Grønnegade, ASR 1597. Indeholder 4 tegninger af facader med lige numre: 12 – 32 samt 36 fotografier af facader med ulige numre: 7 – 33, 39 – 41 og lige numre: 12, 18 – 32 og 40 – 42. (Fig. 7 og 8).
- 63: Gråbrødregade, ASR 1606. Indeholder 16 fotografier af facader med lige numre: 2 – 10 og ulige numre: 9 – 15 samt enkelte notater og skitser.
- 64: Hundegade, ASR 1615. Indeholder 15 fotografier af facader med ulige numre: 9, 17 – 25 og lige numre: 4 – 10, 22 – 24 og 30 – 42.

Fig. 8. Grønnegade nr. 12 og frem, set fra sydøst. Foto: Hans Henrik Engqvist. Kilde: ASR 1597 F20.

Grønnegade Nummer 12 und vorwärts, von Südosten gesehen.

Fig. 9. Puggårdsgade nr. 1 – 5. Del af en serie på tre tegninger af Puggårdsgade. Opmåling af Ole Johannesen og Bente Høyrup, tegning med akvarel af Erik Lehn Petersen, Kunstakademiets Arkitektskole 30/5-1948. Tegningen ligger som kopi i Engqvists arkiv, men det fremgår ikke, om han gennem Kunstakademiet står bag opmålingen. Kilde: ASR 1611, tegning T1A2.

Puggårdsgade 1-5. Teil einer Serie von drei Zeichnungen von Puggårdsgade. Aufmessung von Ole Johannesen und Bente Høyrup, Zeichnung von Erik Lehn Pedersen, die Bauschule der Kunstakademie 30-5 1948. Die Zeichnung ist in Kopie in Engqvists Archiv vorhanden, aber es geht nicht hervor, ob er durch die Kunstakademie hinter der Aufmessung stand.

- 65: Klostergade, ASR 1616. Indeholder 2 tegninger af facader med lige numre: 2 – 28 samt 8 fotografier af facader med lige numre: 2 – 8, 12 – 18, 22 – 28 og ulige numre: 5 – 9.
- 66: Korsbrødregade, ASR 1600. Indeholder 13 fotografier af facader med lige numre: 2 – 10, 16 – 22, 26 – 28, 34 – 36 og ulige numre: 9.
- 67: Mellemdammen, ASR 1555. Indeholder en plan og en aksonometri af den sydøstre side af Mellemdammen samt 2 fotografier af facader med lige numre: 14 – 18 og ulige numre: 17 – 19.
- 68: Nederdammen, ASR 1554. Indeholder 10 tegninger fordelt som planer og aksonometri af Nederdammen og facader med lige numre: 28 – 36 samt 12 fotografier af facader med lige numre: 26 – 38 og ulige numre 21, 29 og havehus til 39.
- 69: Nygade, ASR 1624. Indeholder 2 fotografier af facader med lige numre 6 – 8.
- 70: Overdammen, ASR 1556. Indeholder 7 perspektivtegninger med rekonstruktioner af Overdammen omkring 1650 og 1700 samt 7 fotografier, hvoraf de 6 er gamle, desuden tekster og notater.
- 71: Præstegade, ASR 1598. Indeholder 6 tegninger af facader med ulige numre: 1 – 17 og lige numre: 2 – 8 samt 25 fotografier af facader med ulige numre: 1 – 3, 7, 11 – 29 og lige numre: 2 – 10 og 16 – 20 samt detaljer af

- bindingsværk på bagfacaden af Præstegade 5.
- 72: Puggaardsgade, ASR 1611. Indeholder 3 tegninger af facader med ulige numre: 1 – 13 samt 17 fotografier af facader med lige numre: 6 – 10, 14, 18, 26 og ulige numre: 1 – 15. (Fig. 9 og 10).
- 73: Skibbroen, ASR 1575. Indeholder 3 tegninger af facader med ulige numre: 5 – 27 og 15

Fig. 10. Puggårdsgade nr. 9 – 13, set fra sydvest med Tårnbor*g* i baggrunden. Foto: Hans Henrik Engqvist. Kilde: ASR 1611 F15.

*Puggårdsgade 9-13, von Südwesten gesehen. Im Hintergrund Tårnbor*g*.*

- fotografier af facader med ulige numre 7 – 27.
- 74: Skomagerslippe, ASR 1577. Indeholder 16 fotografier af Skomagerslippe set fra forskellige steder, med blandt andet opførelse af et nyt hus.
- 75: Smalleslippe, ASR 1576. Indeholder 7 fotografier af Smalleslippe set fra forskellige steder.
- 76: Sortebrødregade, ASR 1557. Indeholder 3 fotografier af facader med lige numre 6 – 14.
- 77: Stenbogade, ASR 1603. Indeholder 3 fotografier af blandt andet et nedrevet hus.
- 78: Sviegade, ASR 1609. Indeholder 10 fotografier af facader med lige numre: 2 – 20.
- 79: Sønderportsgade, ASR 1605. Indeholder 6 fotografier af facader med ulige numre: 15 – 23 og 29 – 31.
- 80: Torvet, ASR 1602. Indeholder 4 fotografier af nr. 16 og nr. 17 (Hans Tavsens Hus) samt "Vagtbygningen på Ribe Torv 1808" (affotografering af ældre tegning).

Øvrige sager. Disse sager er opdelt efter emner og dækker ofte hele Ribe By.

- 81: Døre, ASR 1671. Indeholder 20 fotografier af døre i Ribe.
- 82: Bindingsværk, ASR 1664. Indeholder forskelligt materiale om bindingsværk i tekst og noter samt skitser, desuden 7 tegninger med detaljer og aksonometrier samt 24 fotografier hovedsagelig af knægte. (Fig. 11).
- 83: Diverse sager, ASR 1669. Indeholder de tegninger, notater, tekster og fotografier, som ikke kunne lægges ind under andre sager, blandt andet 7 tegninger og 30 fotografier.
- 84: Bykort, ASR 1629. Indeholder 98 kort af forskellig type over Ribe eller områder af Ribe. Flere kort indeholder historiske oplysninger om forskellige bygninger.
- 85: Byplanstudier, ASR 1672. Indeholder studier af de enkelte områder i Ribe By, bestående af notater, tekst, skemaer og kort samlet i et læg for hvert område.
- 86: "Ribe Bevaringsplan", ASR 1657. Indeholder 43 tegninger hvoraf 29 er kort af forskellig type med blandt andet markering af bevaringsværdige bygninger, og det øvrige er forar-

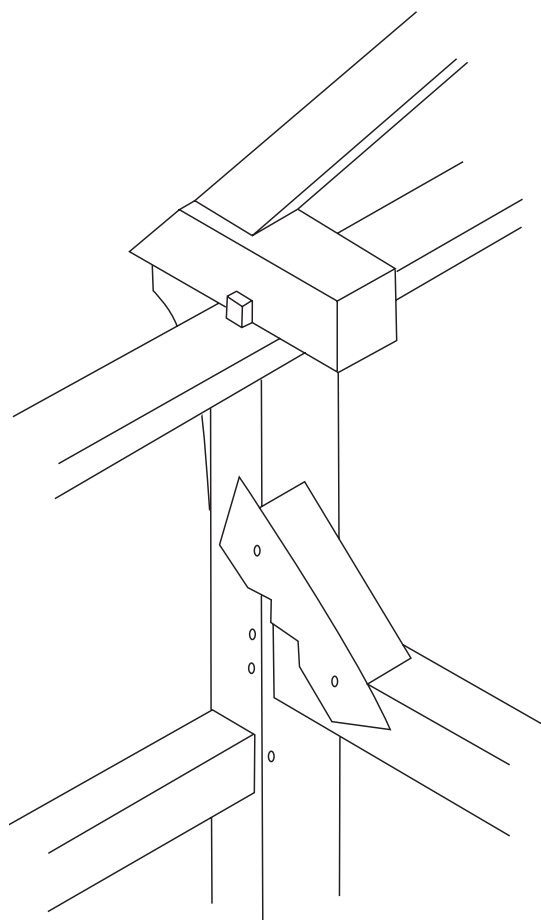

Fig. 11. Aksonometri af bindingsværksdetalje tegnet af Hans Henrik Engqvist. Kilde: ASR 1664 T2A4.

Aksonometrie von einem Fachwerksdetail, von Hans Henrik Engqvist gezeichnet.

- bejder til forsiden af Ribe Bevaringsplan. Bogen udkom i 1969.
- 87: Bikubens Bevaringspriser, ASR 1674. Indeholder lister over mulige nominerede fra forskellige år, tekst til de nominerede, breve, invitationer m.v. Materialet dækker årene: 1978, 1979, 1980, 1982, 1985, 1989, 1993 og 1995. (Fig. 12).
- 88: Fredninger i Ribe, ASR 1675. Indeholder fortegnelse fra 1959 over fredede bygninger samt lister over bygningsarbejder på fredede bygninger m.v.
- 89: Publikationer, ASR 1673. Indeholder manuskripter til publikationer om Ribe-huse.

Fig. 12. Hans Henrik Engquist (t.v.) sammen med Kamma og Poul Franch. Billedet blev taget i 1995 i forbindelse med overrækkelsen af Bikubens Bevaringspris, som de modtog for deres fine restaurering af Fiskergade 5. Foto: Tue Sørensen, Jydske-Vestkysten.

Hans Henrik Engquist (links) zusammen mit Kamma und Poul Franch. Das Bild wurde im Jahre 1995 im Zusammenhang mit der Überreichung von Bikubens Bewahrungspreis aufgenommen, den sie für ihre schöne Restaurierung von Fiskergade 5 empfangen.

- 90: Ribe Brandtaksation 1761, ASR 1677. Indeholder en komplet kopi af brandtaksationen 1761.
- 91: Ribe Brandtaksation 1801, ASR 1678. Indeholder en komplet kopi af brandtaksationen 1801.
- 92: Ribe Grundtakst 1682, ASR 1679. Indeholder en komplet kopi af Ribe Grundtakst 1682.
- 93: Tingbogsuddrag, ASR 1680. Indeholder et hæfte samt forarbejder dertil med tingbogsoplysninger om matrikelnumrenes ændringer gennem tiden.
- 94: Kartotek med gademotiver, ASR 1685. Indeholder kontaktkopier af fotografier med gademotiver påklæbet på kort. Kortene er sorteret efter gader i alfabetisk orden.
- 95: Kartotek med notater fra brandtaksationerne, ASR 1686. Indeholder notater med oplysninger fra forskellige brandtaksationer i Ribe. Notaterne er skrevet på kort sorteret efter husnumre i gaderne, som er sorteret i alfabetisk orden.

96: Negativalbum, ASR 1688. Indeholder 4 album med negativer fotograferet under restaureringer, undersøgelser og registreringer. Negativerne ses som positiver i en stor del af de øvrige sager i arkivmaterialet.

Noter

- 1. Hartmann 1994, s. 235.
- 2. Cedergreen Bech 1980, s. 200.
- 3. Engqvist 1969.

Litteratur

- Bech, Sv. Cedergreen: *Dansk Biografisk Leksikon*. Tredje udgave, fjerde bind, 1980.
- Hartmann, Sys (ed.): *Weilbach. Dansk Kunstnerleksikon*. Andet bind, 1994.
- Engqvist, Hans Henrik: *Bevaringsplan Ribe*. 1969.

Zusammenfassung

Im Jahre 1999 empfang ASR Architekt Hans Henrik Engqvists Archivmaterial über Ribe Stadt. Das Material stammt von Engqvists grosser Arbeit mit Restaurierungen und Untersuchungen von alten Gebäuden in Ribe. Eine Registrierung des Materials ist in der ersten Hälfte von 2001 unternommen worden. Das Archiv umfasst vor allem Material von einzelnen Gebäuden, auf 56 Fragen verteilt. Ausserdem Material über einzelne Strassen, auf 24 Fragen verteilt, und endlich 16 Fragen von übergeordneten Fragen.

Erik Bjerre Fisker, cand.mag.
Den antikvariske Samling i Ribe
Overdammen 12
6760 Ribe